

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֵמְדָּה יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ שְׁמִינֵי תַשְׁפ"א

איזה לוח נשבר אחרי חטא העגל?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

הביטוי היחידאי: "עַגְלָן בֶּן בְּקָר לְחִטָּאת" (ויקרא ט' ב), המופיע בפתיחת פרשתנו, משך את תשומת ליבם של חכמים. מדרש ההלכה במקום מסביר: "וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים קַח לְךָ עֶגְלָן בֶּן בְּקָר לְחִטָּאת... וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קָחוּ שְׂעִיר עִזִּים לְחִטָּאת וְעֶגְלָן... מְלֻמָּד שֶׁאֵמֵר לוֹ מִשֶּׁה לֹא הֵרֵן, אֲהַרֵן אֲחִי אִף עַל פִּי שֶׁנִּתְרַצָּה הַמָּקוֹם לְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתֶיךָ צְרִיךְ אֶתְּךָ לִיתֵן... וְשָׂמָא תֵּאמֶר אֵין צְרִיךְ כִּפְרָה אֲלָא אֲנִי, וְהֵלָא אִף יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים כִּפְרָה, שְׂנֵאמֶר: וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קָחוּ שְׂעִיר עִזִּים לְחִטָּאת וְכִי מָה רָאוּ יִשְׂרָאֵל לְהַבִּיא יוֹתֵר מֵאֲהַרֵן, אֲלָא אֵמֵר לָהֶם, אַתֶּם יֵשׁ בִּידְכֶם בְּתַחִילָה וְיֵשׁ בִּידְכֶם בְּסוּף, יֵשׁ בִּידְכֶם בְּתַחִילָה וְיֵשׁ חֲטוֹת שְׂעִיר עִזִּים, וְיֵשׁ בִּידְכֶם בְּסוּף עֲשׂוּ לָהֶם עֶגְלָן מִסְכָּה, יֵבֵא שְׂעִיר עִזִּים וְיִכְפֹּר עַל מַעֲשֵׂה עִזִּים (מְכִירַת יוֹסֵף שֶׁהוֹסְתֵרָה בְּאִמְצָעוֹת שְׁחִיטַת שְׂעִיר עִזִּים), יֵבֵא עֶגְלָן וְיִכְפֹּר עַל מַעֲשֵׂה עֶגְלָן". (ספרא שמיני פרשה א.)

עסקנו במדרש זה ב"חמדת ימים" לפרשת שמיני בשנים תשס"ג, תשע"ג, תשע"ד, שם הוכחנו כי חטא מכירת יוסף הוא השורש של חטא העגל, והוא הגורם לאסון הנורא של הפגיעה בעשרת הרוגי מלכות, ברבי עקיבא רבותיו, חבריו ותלמידיו. דווקא בימים אלה של סוף חודש ניסן, ספירת העומר, יום השואה והגבורה, לפני יום הזיכרון לחללי צה"ל ופעולות הטרור ויום העצמאות, אחרי בחירות נוספות שמשקפות פילוג ומייצרות אי נהיגת כבוד זה בזה ושנאת חנם, ח"ו, מצווה עלינו להמשיך ולספר בסיפור החורבן הנורא, ולעשות כל מאמץ להמשיך לכתוב עוד פרקים בסיפור הגאולה השלמה.

התלמוד הירושלמי דן במקור למצוות השקל ומביא את הדרשות הבאות: "כתוב: 'זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעָבָר עַל הַפְּקָדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל" (שמות ל"ג). ר' יהודה ור' נחמיה חד (האחד) אמר לפי שחטאו במחצית היום יתנו מחצית השקל וחרנה (והאחר) אמר לפי שחטאו בשש שעות ביום יתנו מחצית השקל דעבד שיתא גרמסין. ר' יהושע בי ר' נחמיה בשם ר' יוחנן בן זכאי לפי שעברו על עשרת הדברות יהיה נותן כל אחד ואחד עשרה גרה. ר' ברכיה ר' לוי בשם רבי שמעון בן לקיש לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף יהיה כל אחד ואחד פודה את בנו בכורו בעשרים כסף. ר' פנחס בשם ר' לוי לפי שמכרה בכורה של רחל בעשרים כסף ונפל לכל א' וא' מהם טבעה לפיכך יהיה כל אחד ואחד נותן שקלו טבעה" (שקלים פ"ב ה"ג).

נברר אותן אחת לאחת: לדעת ר' יהודה ור' נחמיה החובה להביא מחצית השקל היא כפרה על חטא העגל. לדעה הראשונה כיוון שהעגל נעשה בחצי היום, כמו שדרשו חז"ל על הפסוק: "וַיִּרָא הָעַם כִּי בִשֵׁשׁ מִשֶּׁה לָרְדֹת מִן הַקֶּהָר..." (שם ל"ב א), "ואמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב וירא העם כי בשש משה, אל תקרי בושש אלא באו שש" (שבת דף פט ע"א).

גם הדעה השניה מסכימה שחטא העגל גרם למחצית השקל לבא אלא ששיעורו נקבע לשש גרמסין (מטבע שהיה נהוג בזמן משה) וזה שווה למחצית שקל.

לדעת ר' יהושע בי ר' נחמיה בשם ר' יוחנן בן זכאי, החובה לתת מחצית השקל ששווה עשרה גרה היא כפרה לפי שעברו על עשרת הדברות. בפני משה הסביר כי גם לדעה זו מה שדורש כפרה הוא חטא העגל וכיוון שהודו בעבודה זרה כפרו בכל עשרת הדיברות. בהמשך נציע בענווה הסבר אחר של דעה זו.

לעומתם, לדעת ר' ברכיה ר' לוי בשם רבי שמעון בן לקיש ולדעת ר' פנחס בשם ר' לוי, הפסוק שעוסק במצוות מחצית השקל קשור לחטא מכירת יוסף, שנמכר תמורת עשרים גרה (מחירן של זוג נעלים). בגלל מכירת יוסף, מחצית השקל שמשקלו עשרים גרה, מצטרפת למצוות פדיון בכורות שבה נותן האב לכהן עשרים דינרים. בגלל שכל אחד מן האחים קיבל שני דינרים ששווה טבעה אחת, נותן כל אחד כל שנה טבעה אחת שהיא מחצית השקל.

מבין מכלול הדעות עולה שוב הקשר בין שני החטאים היסודיים: חטא מכירת יוסף וחטא העגל.

נציע עתה, כמובטח, הסבר מחודש בדעת רבי יוחנן בן זכאי. חטא מכירת יוסף הוא חטא בבין אדם לחברו. בנושא זה עוסקות חמש הדיברות האחרונות - הלוח השני. חטא העגל הוא חטא של בין אדם למקום. בנושא זה עוסקות חמש הדיברות הראשונות - הלוח הראשון. אי אפשר להפריד בין הדברים ואי אפשר להפריד בין הלוחות. מצוות מחצית השקל באה להזכיר לנו כי יש שני חצאים, תמיד צריך את שניהם. רק כשכולם מחפשים את המכנה המשותף ומבינים שכל אחד הוא רק חצי, אפשר לבנות את המשכן ולהשכין שכינה על עם ישראל. גם אלה ששמים את הדגש על תיקון הצד החברתי, וגם אלה ששמים את הדגש על עבודת השם, צריכים לראות את התמונה השלמה המאחדת.

הבה נתפלל שכולם ינהגו יותר כבוד זה בזה, ובזכות זאת נבנה מדינה מתוקנת שהשכינה תשרה עליה.

לע"נ חברי הנהלת 'ארץ חמדה'

לע"נ מר שמואל וגב' אסתר שמש ז"ל י"ז בסיוון / כ"ב באב	לע"נ מר משה וסרצוג ז"ל כ"ב בתשרי תשפ"א	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל י' באייר תשע"א	לע"נ מרת שרה וסרטייל ז"ל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף	לע"נ ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ הרב טובה גיטל בת שלמה זלמן גרינפלד ז"ל גיבורה, ניצולת שואה וצדיקה שהעמידה דור ישרים יבורך	לע"נ מרת גיטה ור' אברהם קליין ז"ל ד' באב / י"ח באייר	לע"נ נעה רבקה בת מלכה ברכה ומשה	לע"נ הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל נלביע כ"א באדר א' תשע"ד	לע"נ יחזקאל וחנה צדיק ע"ה י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א	לע"נ יחזקאל וחנה צדיק ע"ה נלביע כ"א באדר א' תשע"ד	לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היי"ד
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	---	---

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

שכרו דירת נופש ולפתע נכנסו לשם אנשים אחרים

ארץ חמדה גזית - תביעות קטנות / שבט תשפ"א / תיק מס' 81030

דיין:

הרב עדו רכניץ

המקרה בקצרה:

התובעת שכרה דירת נופש השייכת לנתבע למשך יום אחד דרך אתר הזמנות. הם ביקשו דרך האתר להקדים את הכניסה לדירה, וקיבלו אישור לכך. זמן קצר לאחר שהתובעת ומשפחתה נכנסו לדירה נכנס לדירה זוג אחר, אך כשראה אותם יצא החוצה.

לטענת הנתבע מי שנכנס הוא אדם שהתעניין בשכירת הדירה בעצמו ונאמר לו להיכנס לפני שהתובעת תגיע לדירה, אולם, כיוון שהתובעת הקדימה להיכנס ללא אישור ממנו התקלה אירעה. בנוסף, הנתבע טען שיש קוד כניסה קבוע לדירה שלא מוחלף ולכן על הדייר לסגור את דירת הנופש בבריח, המונע מאנשים שבידם הקוד להיכנס. בין הצדדים התנהל מו"מ לגבי פיצוי, אך כשלא הגיעו להסכמה הם פנו לבית הדין. בבית הדין התובעת בקשה לקבל 2,000 ₪ בנוסף להוצאות משפט והנתבע סרב לכל תשלום.

פסק הדין בקצרה:

הנתבע ייתן לתובעת פיצוי של יום נופש לבחירה מאחד מעשרה מועדים, בנוסף ישלם לתובעת 600 ₪ כהוצאות משפט.

נימוקים בקצרה:

א. הפרת החוזה

בית הדין קיבל את טענת התובעת שכיוון שההזמנה נעשתה דרך האתר הרי שיש תוקף לאישור שהיא קבלה דרך האתר להקדים את הכניסה לדירה. בנוסף, בית הדין קיבל את הטענה שכניסה של אדם אחר לדירה מהווה הפרה של ההסכם. הנתבע היה צריך לומר מראש במפורש שיש לנעול את הדירה מפנים, משום שהקוד לא מוחלף והוא ידוע לעוד אנשים שעלולים להיכנס. התנהלות הנתבע מהווה הפרה של התחייבות שלו כמשכיר. במקרה שיש ליקוי במושכר, והמשכיר לא תקן אותו במועד, יש להפחית את שכר הדירה (פתחי חושן שכירות ו, ב). אך בכל מקרה, אין אפשרות לתת לתובעים יותר ממה ששילמו על השכירות (שו"ע חו"מ רלב, ד) ולכן בקשתם לפיצוי גדול יותר נדחתה. בית הדין קיבל את ההצעה שעלתה במו"מ לתת לתובעת לילה נוסף כפיצוי, ולא פיצוי כספי.

ב. הוצאות משפט

הנתבע לא נהג כראוי, משום שלא לקח אחריות על הטעות שלו, ולאחר שהסכים לתת פיצוי, הוא חזר בו. לכן יש לחייב את הנתבע בהוצאות משפט, ובמלוא האגרות ששולמו על ידי התובעים.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

<p>לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט</p>	<p>לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל</p>	<p>לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
---	---	---	---	---

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה" הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניציבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטריט, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"א)

Quito, Ecaudor

קיטו, אקוואדור
טבת, תש"ן

כלי ותשמישי ע"ז – קנייתם ואופן ביטולם

שאלה

לפני מספר שבועות ביקרתי בקהילה היהודית בקיטו-אקוודור. מדינה זו היא מדינה נוצרית-דתית אדוקה. בחנות לעתיקות מצאתי ארון קטן, המצופה כסף ומעוטר, ובתוכו תמונה של אלילים נוצריים. אין ספק שארון זה שימש ככלי פולחני בביתו של אדם נוצרי.

שאלתי היא:

- האם על כגון זה נאמר שאסור ליהנות מתשמישי עבודת כוכבים, או שמא ניתן לקנות ארון זה ולהוריד את התמונה הפנימית?
- האם במקרה דנן, למרות שהכלי שימש לעבודה זרה, ניתן לבטל את הכלי משימושו לעבודה זרה בדרך המצויינת ברמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ח' הלכה י"א?
- האם יש עצה אחרת לקניית חפץ זה, או שמא יש איסור מוחלט?

תשובה

נפסק בשו"ע¹: "אליל של ישראל, אין לה ביטול. אבל של עכו"ם ותשמישה ונויה, יש להם ביטול". כל ביטול של ע"ז או משמשה צריך להיעשות ע"י עכו"ם עובד אלילים². אך אם אינו עובד אלילים, לא מהני ביטול³. בביטול ע"ז עצמה צריך מעשה השחתה בגוף הע"ז⁴. משא"כ במשמישי ע"ז, עצם המכירה לישראל, היא ביטול, מכיוון שהגוי יודע שהישראל לא ישתמש בזה לצורך ע"ז לכן מבטלה לפני שמוכרה⁵. ולכן בנדון דידן, נראה שלארון יש דין של תשמיש ע"ז, ולכן אם הגוי מוכר לישראל הווי ביטול. אך בתנאי, שהגוי המוכר הינו עובד ע"ז והגוי יודע שמוכר לישראל ואז מסתמא מבטל⁶. אולם, יתכן שהתמונה שבפנים מחוברת לארון באופן שהכל מהווה יחידה אחת, ואז יש על הכל דין ע"ז. וע"כ הביטול צריך שיעשה ע"י הנכרי, בכך שיוציאה מהארון דרך השחתה.

- שו"ע יו"ד, סימן קל"ט, ס"ב.
- אפילו שאינו עובד לאותו אליל ואפילו בעל כורחו, שו"ע יו"ד, סימן קמ"ו, ס"ה.
- שו"ע יו"ד, סימן קמ"ו, ס"ה.
- שו"ע יו"ד, סימן קמ"ו, ס"ז. ועיין ברמ"א שיש אומרים שאפשר לבטל אף באמירה והב"י חולק. ועיין ש"ך סק"ח.
- שו"ע יו"ד, סימן קל"ט, ס"ב, ובש"ך סק"ז, ובסימן קמ"ו, ס"ח ברמ"א.
- ואף אם הגיע לידי הישראל מהני הביטול של הגוי, לדעת השו"ע יו"ד, סימן קמ"ו, ס"ב, וסי"ג ברמ"א, ועיין ש"ך סק"א, שהביא שהב"ח חולק. ולכן לכתחילה רצוי שהגוי יבטל לפני שיבוא לידי הישראל. גם לדעת הב"ח יועיל הביטול אף שהגיע לידי הישראל אם לא רצה עדיין לזכות בה כמשדובר על תשמיש ע"ז.
- ויתכן שמכירה של גוי לסוחר גוי, הווי ביטול מכיוון שהמוכר יודע שהסוחר ימכור את הע"ז, גם למי שאינו עו"ז.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה
ישראל עמיחי בן לאה
רבקה רינה בת גרונה נתנה

ניר רפאל בן רחל ברכה
חנן הראל הכהן בן דרורה
מאירה בת אסתר
חוה ראנלה בת פיילא
בתוך שאר חולי עם ישראל

ישראל בן רבקה
אריה יצחק בן גאולה מרים
משה בן שרה הכהן
נטע בת מלכה